

LA PARTENÇA

I. NO EM FALL RECORD DEL TEMPS TAN DELITÓS

Cada dia, a trenc d'alba, em desperta el grall de les gavines penjades de la broma. L'aire quiet tamisa l'entonada veu amb què canta l'esquellot de l'església de Santa Maria de Damme, al bell mig de les planúries flamenques i a un tret de ballesta escàs de la que tinc per casa meua des de fa dècades. Ací, en temps de mal oratge, hom encén al cim de les torrasses costaneres focs que marquen el rumb i prevenen de perills els navilis que enfilen les boques de l'esponerós riu Escalda i els qui naveguen prop de la ribera per encarar el Zwin, l'estreta ria que terrejava florent des de la mar del Nord fins a connectar amb el Reie, la via d'aigua que mena fins a Bruges. Anuncien una terra que el mariner espera sempre generosa. A mi, em fan pensar en les ànimes d'aquells qui alguna vegada hem estimat i ens han deixat ja.

Com al matalafer, m'ha tocat també fer i desfer en el sentit més estricte de l'expressió, si bé mai no m'he ocupat personalment de matalafs ni tampoc de la roba del jaç, que sempre he volgut del lli més suau. Una colla de fadrines ben guaixades s'ocupava fins no fa gaire que la llana hi estigués sempre tova i els llençols blancs i polits, puix l'albergueria de la qual sóc propietari a la vila de Damme és indústria ben menada, respectable i neta. Hi han sojornat regidors, algutzirs, jutges, cavallers, rectors i fins algun abat. No és ja, ni de bon tros, allò que era, mes no trobareu prostíbul com el meu ni cap lloc com un prostíbul per a explicar i escoltar històries del camí. Potser per l'ofici que m'ha sigut permés d'exercir, la vida se m'està allargant fins a la desmesura. Tinc ja, en el segle, allò que altres només poden fruit en el més enllà. Em malfie, per tant, que aquella que a tots reclama haja optat per no convidar-me a la seua dansa i em vulga preservar com a llavor.

Ací, en una casa menuda i neta, enmig d'una planúria que rau per davall de les aigües marines, he tingut el meu principal recer des de fa molts anys... molts. Molts més encara en fa que residesc fora del Regne de València, on vaig veure una llum primera bastant més clara que no la que envides deixen llambregar els cels d'ací, eternament grisos.

La més gran part de les persones que desfilen per aquests fulls ha anat deixant l'alé per les dreteres del món: mossén Ausiàs March, mossén Joanot Martorell, misser Jaume Roig, el rector Bartomeu Vila,

ma mare, el rei Alfons el Magnànim, el príncep Carles de Viana... No podria dir això d'Eleazar de la Cavalleria, per bé que li haja perdut fa temps la pista, puix força em malicie que tan extraordinari personatge és el mateix jueu errant, condemnat a vagar eternament pel món per tal com féu escarni de Nostre Senyor Jesucrist quan Aquest muntava al Calvari amb la creu a coll. Gran temps fa també que no tinc noves de madona Isabel de Lloris, a qui els cabals ben guanyats pels seus oficis d'alcavota i un matrimoni avantatjós permeteren una plàcida vellesa. Molt deuen als sapients consells d'aquesta madama els meus negocis, car no hi ha hagut mai millor bagasseria que la seua al bordell de València ni millor bordell al món que el de València. Més li deuen, ver és, bona part d'aquestes pàgines, que ella tingué encara ocasió de llegir i redreçar fins a tal punt que no sé ja ben bé si puc dir que són meues o, més aïnes, fruit del seu millor enginy i de la seua artitzada prosa.

Quan vaig arribar en aquest país, em copsà, més que no cap altra cosa, l'enginy dels naturals per a arrabassar terres fèrtils a l'oceà i arrecerar-les amb dics, així com faria un hom amb el bestiar dins la cleda, per tal de conrear-les amb el zel d'un llaurador moresc i de criar-hi les més lluent vaques que mai no he vist. No debades sóc de nissaga llauradora i tinguda per moresca.

Sí, les vaques, a Flandes, bé que en són, de lluent. Els homes hi són rossos, grans i grassos; les dones, abundoses, de pell blanquíssima i galtes que s'acolorixen en ruboritzar-se. A diferència del que s'esdevé amb les persones i les vaques, les coses de cada dia solen ser ací tan menudives, mesurades i manejadisses com les retraten els artistes. Tan distint és aquest país dels feréstecs ermots de Castella i, àdhuc, de les nostres serralades! Molt em fa pensar, si més no, en l'horta de València –i, sobretot, en els marenys de l'Albufera–, tot i que el sol siga ací tan avar. Per fer encara més acostades les semblances, vaig enllestir al costat del meu habitatge un rogllet de terra on ensinistrar esparvers, i un parell de barraques cobertes de bona palla perquè els animals se sentiren com en la llunyana pàtria meua. De falcons, en tinc bona cosa d'aquells dits munterins i també dels que anomenen sacres, que són comuns als nostres penya-segats i cingles. La meua joia és, emperò, un girfalc albi, animal de gran noblesa i encara més gran preu i que pertany a la nissaga del mascle i la femella que em va vendre fa anys un marxant de Bergen, la factoria que tenen els alemanys a les terres més aspres i feréstegues del rei de Dinamarca.

Si bé les cabanes que pescadors i ramaders aixequen per ací no són iguals que les de l'horta de València, he d'admetre que s'hi assemblen. Ara i suara, acluque els ulls i em sent al bell mig dels canyars de la meua

infantesa, a l'indret precís on m'inicià de molt menut en la noble art de la falconeria mossén Ausiàs March, senyor de força i coltell i senyor meu per tal com ho era de Beniarjó —on vaig ser nat—, de Pardines i de Vernissa, llogarets molt a prop de Gandia i a una dotzena de llegües de la ciutat de València..., a més de ser jo fill de la seua llavor.

És força agradós sentir-se de bell nou al mig d'aquells verals tebis i aquàtics, travessats per una xarxa de séquies nodrides per les aigües de l'Albufera, tan a prop de València i, tanmateix, tan lluny de la remor de la vila. La devesa d'alzines i pinedes, propietat de la Corona i rica en aviram i salvatgina, s'estén entre les arenes de la platja inabastable i les marjals que volten la llacuna. En una ampla clariana que s'obri al cor de les arbredes, s'alçaven l'alqueria i les barraques on un fum de falconers, munters, caçadors i manescals criava, ensinistrava, exercitava i guaria els llebrers i els falcons del nostre rei. Mossén Ausiàs March s'hi acostava sovint. Molt s'enyorava de les esplèndides bèsties que ell mateix havia triat i de les quals havia pres bona cura, per tal com, en tornar de les seues campanyes a Sardenya, a Sicília, a Còrsega i a Barbaria, havia estat falconer major, que és ofici d'homes de paratge. Mossén Ausiàs ho havia estat com a premi a la seua virtut en la batalla i per la gràcia del rei Alfons, a qui justament anomenaren el Magnànim, el qual fou senyor meu i del meu amo, a més de ser-ho de tots els naturals de València i d'Aragó, de Catalunya i de les Mallorques, de Nàpols i Sicília, de Còrsega i Sardenya, d'Atenes, d'Esclavònia i d'Albània, i àdhuc de Jerusalem.

El meu amo rebia sovint encàrrecs del nostre senyor rei perquè li procuràs falcons de la millor espècie i adobats a la manera que només ell sabia fer-ho. El mateix any que jo vaig nàixer li havia tramés a la cort de Nàpols, per mà del falconer Adam Llopis, dos munterins que, segons diuen, el nostre senyor molt aprecià. Gran enuig produïa, en canvi, al rei Alfons no rebre a l'hora els ocells que cobejava; tant fruïa ell de la cacera.

Mai no va tornar a la mar Tirrena mossén Ausiàs March. Passà la més gran part de sa vida deçà el far de València, entre censals i violaris, plets i notaries que feien munts de paper molt més respectables que no el llibre que contenia els seus poemes —els quals no van ser pocs— i que ell guardava damunt d'una tauleta vora el jaç. Havia fet la guerra durant un parell d'anys quan tot just deixava de ser donzell. Jo el recorde ja com un home madur, quan li començaven a encanudir uns cabells que

havien estat rossos i quan els ulls, que sempre van ser glaucs com l'aigua glaçada de l'hivern, començaven a omplir-se-li de nit i de cabòria.

Mai no em va tractar amb estima, ans tampoc amb desamor. D'afecte, no en podia esperar més una persona que, com jo, era sotmesa a servitud de part d'un home tan puntós amb els quefers d'honor i senyoriu. No l'estime, certament, però ni ell ni el món que a tots dos ens envoltà en el feu de Beniarjó i a València em susciten passions tristes; ben al contrari.

I, ací a Damme, em torna la memòria de mossén Ausiàs March vestit amb botes de cuir bru, el gec de daina i l'alt barret de feltre al cap, quan jo seguia el seu destrer cavalcant sobre un ruc. Al vespre, ens acostàvem a la platja. Llavors, ell seia allà on morien les ones. Romania per llong temps fitant l'horitzó amb aquells ulls d'aiguamarina. Jo també maldava, carpit de fred i arrupit entre les dunes, per albirar algun puixant estol a la llum foscant de l'horabaixa. En fer-se de nit tornàvem a casa, així com fa el vaixell que a bon port s'acull. Vaig decidir, llavors, que jo també em faria a la mar.